

Wojtek Myszka

Króciutki przegląd kreseczek

Tak wyglądają „kreseczki” w foncie Antykwa Półtawskiego:

Poniżej przegląd kilku przykładów z książek wydanych w różnych latach. W dużej części jest to literatura (raczej) piękna – trudna tam mówić o wyliczankach: myślniki występują w dialogach...

Wnioski pozostawiam czytelnikom, ale w przeważającej liczbie przypadków występują emdashe.

.....
[6] – rok 1899 (opatrzonego zezwoleniem carskiej cenzury!)

Poetów tego okresu należy w dwu grupach rozpatrywać: jedni dbali bardziej o treść, drudzy o formę; pierwszych przezwano poetami — legionistami, chociaż nie wszyscy służyli faktycznie w legionach; drugich — ścisłymi klasykami. Zaczynam od pierwszych.

.....
[11] – rok 1910

Oświadczamy na koniec, iż daleka jest od nas chęć mordów i pożogę własnego kraju. Nie z mieczem Archanioła, ale z księgą dziejów ojczystych w rękę — z jednej strony wykazywać będziemy uciśnionym, iż ani prawa boskie, ani kilkowiekowa przemoc ludzka, nie obowiązują ich do pozostawiania dłużej w nędzy i znieważającej godność człowieka niewoli — z drugiej, budząc też same uczucia odwiecznej sprawiedliwości, przywołując też same historyczne wspomnienia, nie przestaniemy wołać na dziedziców przywłaszczeń i przesądów szlacheckich, w imię własnego ich interesu, w imię dzisiejszej oświaty, a szczególnie w czarodziejskie dla nas wszystkich imię miłości Ojczyzny, o powrót wydartych praw ludowi. Nie wiemy,

Uwaga: W tekście jest bardzo mało myślników!

.....

[1] – rok 1921. (Przy okazji zwracam uwagę na literę „ł”)

176. **Rydze kiszane.** Świeżo zerwane. rydże obciera się, każdy grzyb z osobna, ściereczką, uważając, by na rydzach piasek, ziemia lub iglice nie zostały, odrzuca korzonki, a same czapeczki układa w gliniane słoje, przesypuje miałko tłuczoną i przesianą solą, przyciska krążeczką i kamieniem i wstawia w suche miejsce. Gdyby soku zamała puściły, zalewa się je 1—2 szklankami wody gotowanej i wystudzonej. Podaje się je zaprawione octem, oliwą, cebulą i pieprzem. (Patrz „Grzyby w gospodarstwie i handlu“.)

177. **Rydze marynowane.** Rydże drobne i średnie — duże są nie do użycia — płucze się w zimnej wodzie i na przetaku dobrze je osącza. Rydże

[4] – rok 1959

wyżej obejdziemy plac dokoła. Nie widzę celu tej co najmniej dwukilometrowej wędrówki.

— Jeśli to są automaty, nie bardzo chce mi się wierzyć, że spotkamy tu gospodarzy planety.

— Macie rację — rzekł Szu, nie przerywając badań, tym razem prowadzonych przy pomocy radioinduktometru. — Wracajcie do satelotu i niech wszystko będzie gotowe do startu. Ja zaraz tam przylecę.

Od statku dzieliło nas ze trzysta metrów.

— Chyba polecimy — powiedziała Edith.

— Polecimy.

[3] – rok 1971

FORMAT BIBLIOTECZNY, wysokość grzbietu książki wyrażona umownymi symbolami bądź podana w centymetrach. Znaczenie symboli pochodzi od *formatu bibliograficznego. — W Polsce książki o wysokości do 20 cm oznaczają się symbolem 16° (szesnastka, sedecimo), 20—25 cm = 8° (ósemka, octavo), 25—35 cm = 4° (czwórka, quarto, w potocznym języku wydawniczo-drukarskim nazywany ćwiartką), powyżej 35 cm = 2° (folio). F. książek o nietypowych wymiarach podaje się w centymetrach. Gdy szerokość książki przewyższa jej wysokość, występuje tzw. F. podłużny — leżący.

Zob. też **FORMAT KSIĄŻKI**.

[5] – rok 1973

— Dziś jest duszno, na pewno nadciąga burza — powiedział Kaifasz, nie spuszczać oczu z poczerwienia twarzy prokuratora i domyślając się wszystkich cierpień, które tamtego jeszcze czekają: — O, jakież straszny jest w tym roku miesiąc nisan!

— Nie — powiedział Pilat — to nie dlatego, że jest duszno, ale dlatego, Kaifo, że świat stał się dla nas obu za ciasny — zmrużył oczy, uśmiechnął się i dorzucił: — Strzeż się, arcykapłanie!

[12] – rok 1973

LXIV

Podawać piłkę — rzecz to gasza,
A żeńska — chwycić ją do siatki;
Ot, cała słuszość, nasza, wasza,
Takie miłości są zagadki;
Wiary w tych igrach ty nie pytasz,
Choćby sto razy ją poprzysiąc,
Y słówko stare pilnie czytasz:
„Za jedną rozkosz bólów tysiąc.”

[9] – rok 1990

honwedzi ochotnicy-żołnierze węg. wojsk rewolucyjnych 1848—49.; od 1867 r. — węg. obrona krajowa; 1919—44 r. — wojsko węg.
— węg. *honvéd* 'dost. obrońca ojczyzny; honwed'.

[10] – 1995

— straty w procesie magazynowania, poczynając od dostawy materiałów, poprzez produkcję w toku, aż do magazynowania wyrobów gotowych,
— straty spowodowane niewłaściwym i zbędnym przemieszczaniem się pracowników oraz wykonywaniem niepotrzebnych czynności,
— straty z tytułu produkcji wybrakowanej (zob. [5, s. 227; 3, s. 53-54]).
Sposoby redukowania nadmiarów czasowych mają charakter zróżnicowany, a ich zestawienie przedstawiono na rys. 14.

[2] – 1998

NOWE ZARAŻY

Nowe zarazy, uodpornione
na nasze — taką budzące ufność! —
szczepionki; jeszcze jedną osłonę
uznać za próchno?

A teraz małe porównanie. Ten sam fragment tekstu raz w wersji angielskiej [8] a raz w wersji polskiej [7]... Wyraźnie widać, że kreseczki różnią się nie tylko długością ale też i rolą. 1999.

More than a cluster of words or a set of grammatical rules, a language is a flash of the human spirit by which the soul of a culture reaches into the material world. "A language," says Michael Krauss of the University of Alaska, "is as divine and mysterious as a living organism. Should we mourn the loss of a language less than the loss of a species?"

The biological analogy is apropos. Extinction when balanced by the birth of new species is a normal phenomenon. But the current wave of species loss caused by human activities has no precedent. By the same token, languages, like cultures and species, have always evolved, but today languages are being lost at an alarming rate—within a generation or two.

"When we lose a language, it is like dropping a bomb on the Louvre," laments Ken Hale of the Massachusetts Institute of Technology. As languages disappear, cultures die. The world becomes inherently a less interesting place, but we also sacrifice raw knowledge, the intellectual achievements of millennia.

.....
Język to o wiele więcej niż garść słówek czy zbiór reguł gramatycznych – to zwierciadło ludzkiej duszy, narzędzie, dzięki któremu duch danej kultury może komunikować się ze światem materialnym. – Język – twierdzi Michael Krauss z University of Alaska – jest czymś równie niepojętym i tajemniczym jak żywy organizm. Dlaczego mielibyśmy mniej ubolewać nad wymarłym językiem niż nad wyginięciem gatunku?

Ta biologiczna analogia jest bardzo trafna. Jeśli w miejsce zagrożonego gatunku powstaje nowy, równowaga w naturalny sposób zostaje zachowana. Obserwowana obecnie, wywołana działalnością człowieka fala wymierania gatunków jest czymś bezprecedensowym. Na tej samej zasadzie języki, choć zawsze ulegały, podobnie jak poszczególne kultury czy gatunki zwierząt, procesom rozwoju i ewolucji, w ostatnich czasach obumierają w zastraszającym tempie – na przestrzeni życia jednego-dwóch pokoleń.

.....
Dokument został złożony Antykwą Półtawskiego z wykorzystaniem klasy dokumentów mwart.

Wszystkie przykłady zostały zeskanowane w rozdzielczości 200 dpi.

Bibliografia

- [1] Juliuszowa Albinowska. *Dom oszczędny*. Wydawnictwo „Kultura i sztuka”, Lwów, Warszawa, Poznań, wydanie trzecie znacznie uzupełnione wydanie, 1921.
- [2] Stanisław Barańczak. *Chirurgiczna precyzja. elegie i piosenki z lat 1995–1997*. Wydawnictwo a5, Kraków, wydanie biblioteka poetycka wydawnictwa a5, 1998.
- [3] Aleksander Birkenmajer, Bronisław Kocowski, Jan Trzynadłowski, redaktorzy. *Encyklopedia wiedzy o książce*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław, Warszawa, Kraków, 1971. Encyklopedię otrzymała w spadku moja żona Jadwiga po dziadku, wielkim miłośniku książek. Nie wiem, niestety, na ile informacje w niej zawarte są jeszcze aktualne.
- [4] Krzysztof Boruń, Andrzej Trepka. *Kosmiczni bracia*. Państwowe Wydawnictwo „Iskry”, 1959.
- [5] Michał Bułhakow. *Mistrz i Małgorzata*. Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”, Warszawa, wydanie biblioteka klasyki polskiej i obcej, 1973.

- [6] Piotr Chmielowski. *Historya literatury polskiej*, wolumen Tom III. Drukarnia „Biblioteki Dzieł Wyborowych”, Warszawa, Nowy Świat 47, 1899.
- [7] Wade Davis. Czy pozwolimy rdzennym kulturom ewoluować w ich rdzennych warunkach? *National Geographic*, 1(1):36–61, Październik 1999. Tłumaczenie artykułu [8].
- [8] Wade Davis. The issue is whether ancient cultures will be free to change on their own terms. *National Geographics*, 196(2):64–89, Sierpień 1999. Polskie tłumaczenie w [7].
- [9] Władysław Kopaliński. *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*. Wiedza Powszechna, Warszawa, wydanie xx, 1990.
- [10] Jan Lichtarski, redaktor. *Podstawy nauki o przedsiębiorstwie*. Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego, Wrocław, 1995.
- [11] Tomasz Siemiradzki. *Porozbiorowe dzieje polski czyli jak naród polski walczył za ojczyznę*. Nakładem Polskiego Towarzystwa Wydawniczego. Drukiem „Tow. Domu Narodów” P. Mitręgi w Cieszynie, 1910.
- [12] François Villon. Wielki testament. *Pieśń O Rolandzie, Dzieje Tristana I Izoldy, Wielki Testament*, Biblioteka Klasyki Polskiej I Obcej, strony 259–344. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa, 1973.